

02

Presentació

Celebració de la Setmana internacional dels arxius

03

Notícies

Dia mundial de la ràdio

Noves incorporacions a l'Arxiu Nacional d'Andorra

Col·laboració de l'ANA amb l'exposició de Cal Pal *Refugiats: Andorra, país d'acollida*

Presentació del llibre *Andorra i la Guerra Civil Espanyola*

Taller Ràdio Andorra 2023

Col·laboració de l'Arxiu Nacional al Curs d'habilitació d'informador turístic d'Andorra

Festival Ull Nu

06

On és?

Novetats bibliogràfiques

07

Sabíeu què...?

Banyar-se als rius a l'Andorra dels anys quaranta

08

Nous fons ingressats

Arxiu en línia

Nous fons a les xarxes

10

Col·laboracions

La transformació digital del Consell General

Presentació

Celebració de la Setmana internacional dels arxius

La primera setmana de juny té lloc la Setmana internacional dels arxius, promoguda pel Consell Internacional d'Arxius (CIA). Aquesta setmana, que primer va ser Dia internacional dels arxius, el 9 de juny, va ser concebuda com uns dies per celebrar la finalitat última que dona sentit als arxius, la nostra raó de ser, que és difondre el patrimoni documental. Així, durant aquests dies, arxius de tot el món fan activitats per apropar-se a la ciutadania, per donar a conèixer les seves funcions i la documentació que custodien.

El lema de la celebració d'aquest any ha estat "Arxius units" i, fent honor a aquest lema, diferents institucions d'arxiu del país ens hem unit en la celebració per difondre-la conjuntament i oferir a la ciutadania diferents activitats: l'arxiu del Consell General, els dels comuns i l'Arxiu Nacional d'Andorra hem programat diferents activitats per donar a conèixer l'important patrimoni documental que es conserva al país.

El Consell General va preparar una exposició amb diferents tipus de documents textuais, fotogràfics i audiovisuals, a més d'alguns objectes, sobre el procés constituent. Aquesta exposició, que va tenir lloc del 6 al 13 de juny, s'emmarcava en el programa d'actes organitzats durant l'any per commemorar el 30è aniversari de la Carta Magna.

El Comú de Canillo va programar diverses sessions de projecció de documents audiovisuals. Es van projectar el *Nodo de la visita del bisbe d'Andorra Josep Iglesias Navarri* (1943); la pel·lícula *Andorra* (1945-1948), de Jean Castanier; un audiovisual creat l'any 2011 per l'Arxiu del Comú de Canillo en el qual padrins de la parròquia comenten fotografies històriques d'Andorra, i la pel·lícula *Plega d'herba al Tarter i incendi de Meritxell* (1972), procedent d'un fons familiar.

L'Arxiu del Comú d'Encamp va preparar una selecció de fotografies antigues en què apareixen persones d'identitat desconeguda. Així, sota el títol *Fem memòria, Encamp!* es va fer una crida a la ciutadania a participar i es va demanar la col·laboració per identificar les persones que apareixen en cada fotografia. Les fotografies es van exposar durant tres dies a plaça dels Arinsols i també es podien consultar en línia, a l'enllaç següent:

www.comuencamp.ad/femmemoria.

L'Arxiu Comunal d'Andorra la Vella va oferir als ciutadans una mostra de documents històrics de la parròquia habitualment conservats i custodiats a l'arxiu. La mostra va tenir lloc entre el 5 i el 9 de juny i entre els documents exposats destacava el primer llibre d'actes com a parròquia d'Andorra la Vella.

El Comú de Sant Julià de Lòria va oferir l'exposició *Clixé de Canòlich*, en què es podien veure un centenar de fotografies particulars de Canòlich des de l'any 1900 fins al 1999 i es mostraven aparells fotogràfics. També es van organitzar dos tallers en relació amb l'exposició: "Fotografia bàsica i retoc amb smartphones" i "Fotografia estenoipeica", adreçats a públics diversos.

L'Arxiu Històric d'Escaldes-Engordany va obrir els seus dipòsits de documentació històrica i va organitzar vistes guiades acompanyades d'un taller de memòria per a la gent gran de la llar de jubilats de la parròquia. Les visites es complementaven amb una mostra de documents del procés de la creació de la parròquia.

Finalment, l'Arxiu Nacional va oferir dos activitats per celebrar la Setmana internacional dels arxius. D'una banda, una taula rodona sobre genealogia, a càrrec de Rosa Maria Beal i Imma Tomàs, dos usuàries habituals de l'Arxiu que van compartir amb els assistents la seva experiència en recerca genealògica -el que més els ha agradat de fer recerca o quines dificultats s'han trobat- i van compartir anècdotes i curiositats que han trobat als documents. D'altra banda, vam programar el taller "Collage genealògic per a infants de 7 a 11 anys", a càrrec de la professora d'arts plàstiques Judit Rodrigo. En el taller, els més petits van poder crear un arbre genealògic combinant imatges antigues i papers de colors, amb la tècnica del *collage*.

Andorra és rica en patrimoni documental: la singularitat de les seves institucions i la cura del patrimoni per part de les famílies han fet que arribi als nostres dies un volum important de documentació en diferents suports,

que és patrimoni de tots. Aquestes celebracions ens permeten acostar-lo a la ciutadania i donar a conèixer el treball que fem els arxius per a preservar-lo i difondre'l.

Notícies

Dia mundial de la ràdio

El 13 de febrer vam celebrar el Dia mundial de la ràdio amb la representació de l'obra de teatre *Aquí Ràdio Andorra* a la sala de l'emissor de l'edifici de Ràdio Andorra.

L'espectacle, amb text i direcció de Juanma Casero, va ser una coproducció entre l'Escena Nacional d'Andorra i l'Arxiu Nacional al voltant de la història de Ràdio Andorra i es va estrenar el dia 9 d'abril del 2022 al Teatre de Les Fontetes de la Massana.

Aquesta obra, de petit format i apta per a tots els públics, dona a conèixer la història de Ràdio Andorra com a emissora que va funcionar en el context polític i social de França, Espanya i Andorra entre els anys 1940-1981. La funció, amb l'aforament complet, va ser tot un èxit.

Noves incorporacions a l'Arxiu Nacional d'Andorra

Des de l'abril comptem amb dos treballadors més a l'Arxiu Nacional.

D'una banda, Lara Sánchez, arxivera, s'ha incorporat a la Unitat de Gestió Documental. Les seves tasques bàsiques són la gestió de l'Arxiu Intermedi Administratiu i de les seves relacions amb els departaments i l'Arxiu Nacional d'Andorra: transferència, préstec, consulta, descripció, eliminació, gestió dels espais, etc. També col·labora en les tasques d'implantació i manteniment del sistema de gestió documental del Govern d'Andorra i d'assessorament al

personal de l'Administració en matèria de gestió documental.

D'altra banda, David Massó ens dona suport de forma temporal en les tasques d'adequació i conservació del fons Casa de la Vall, que és la continuació del fons de l'Arxiu de les Set Claus i que volem començar a digitalitzar aquest any. Les seves tasques són posar els documents en camises i capses de conservació i revisar si els cal alguna actuació de restauració, que porten a terme les nostres restauradores.

Col·laboració de l'ANA amb l'exposició de Cal Pal Refugiats: Andorra, país d'acollida

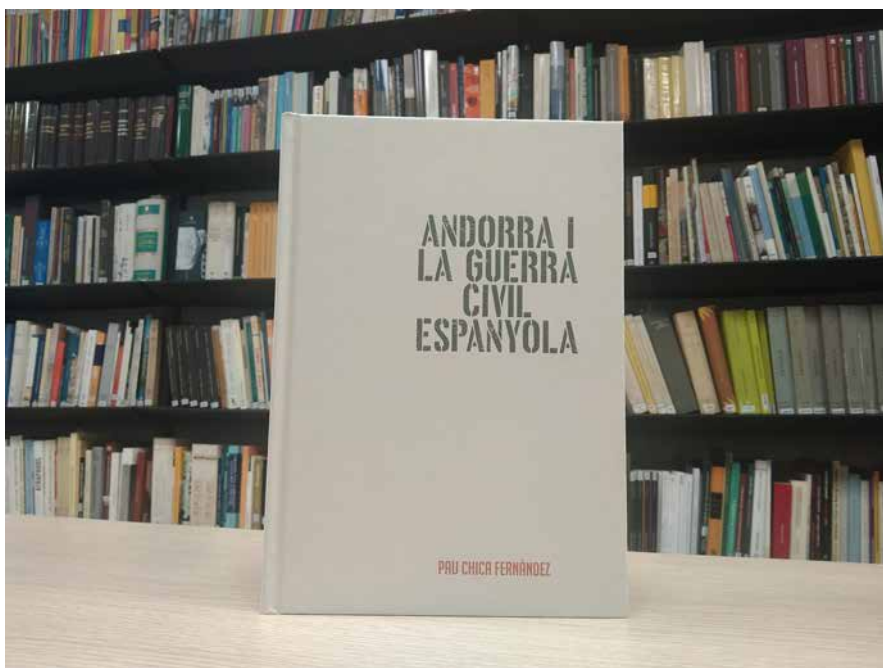
L'exposició *Refugiats: Andorra, país d'acollida*, organitzada per Cal Pal i inaugurada el mes de març passat, compta amb la col·laboració de l'Arxiu Nacional (ANA). Isidre Escorihuela, responsable de fons fotogràfics, ha participat en l'edició i la tria de les fotografies custodiades per l'ANA que formen part del material expositiu. I Pau Chica, arxiver de fons textuals, ha estat el responsable de la recerca i l'assessorament històric del guió de la exposició.

L'exposició es pot visitar els dissabtes de 10 a 14 i de 15 a 19 h i els diumenges de 10 a 14 h, i entre l'1 de juliol i el 16 de setembre també entre setmana a excepció dels dilluns.

Presentació del llibre *Andorra i la Guerra Civil Espanyola*

L'historiador i tècnic de l'Arxiu Nacional Pau Chica va presentar el mes d'abril passat el llibre *Andorra i la Guerra Civil Espanyola* (Aloma Editors), patrocinat per Cal Pal i amb el suport d'Andorra Recerca + Innovació. Per a la investigació, l'autor ha consultat nombrosos fons documentals custodiats a l'Arxiu Nacional, com el fons de la Casa de la Vall (FCV), el fons de la Batllia Episcopal (BE) i el fons del Tribunal de Corts (TC), així com els fons comunals dels quals l'Arxiu conserva còpies digitalitzades. Aquesta és una obra imprescindible per entendre la història d'Andorra de la primera meitat del segle XX.

Taller Ràdio Andorra 2023

Enguany hem fet realitat la quarta edició del taller "Ràdio Andorra 1939-1981: el so de la música abans del vinil", dirigit als alumnes de 3r de l'Escola Andorrana de segona ensenyança d'Encamp.

Aquest taller mostra aspectes històrics i tècnics, parla de la creació i les primeres emissions de Ràdio Andorra, i també de com es crea el so i com s'enregistra i es reproduceix. Així, doncs, fem descobrir

als adolescents els diferents suports d'àudio, parant atenció sobretot al disc de pedra, del qual en fem sonar un exemplar a través d'un gramòfon dels anys vint. La creació del so l'expliquem

mitjançant dos bols tibetans, un de metàl·lic i un altre de quars. Tot plegat fa que sigui un taller dinàmic i participatiu, en què l'alumne pot descobrir una part important de la nostra història recent i repassar coneixements.

Agraïm a l'escola el seu interès i als professors el seu suport, així com la participació dels alumnes, que no deixen de sorprendre'ns en aquesta tasca apassionant que és la difusió del patrimoni cultural.

Col·laboració de l'Arxiu Nacional al Curs d'habilitació d'informador turístic d'Andorra

Entre el 19 i el 23 de juny va tenir lloc el mòdul 3 del Curs d'habilitació d'informador turístic d'Andorra, dedicat al patrimoni cultural. Aquest curs forma part de l'oferta de formació continuada professional del Centre de Formació al Llarg de la Vida i hi col·laboren diversos ministeris, com el de Turisme, el de Medi Ambient i també el de Cultura, pel que fa a la divulgació del patrimoni cultural.

L'Arxiu Nacional ha col·laborat en dos sessions:

- "Aproximació al patrimoni arxivístic. L'Arxiu Nacional". En aquesta sessió

es va explicar als assistents què és el patrimoni documental i quines són les tasques que fa l'Arxiu Nacional i les eines de les quals disposa per preservar i difondre aquest patrimoni.

- "L'Andorra del segle XX. La modernització del país. Visita a l'exposició 'Refugiats. Andorra, país d'acollida' a l'espai sociocultural Cal Pal". Durant aquesta sessió es va explicar als assistents el procés de modernització del país a través de les fonts documentals i es va fer una visita a l'exposició, per a la qual també s'han fet servir un gran nombre

de documents custodiats a l'Arxiu Nacional com fotografies i documents textuais.

Al curs hi van assistir una quinzena d'alumnes.

Festival Ull Nu

Aquest any s'ha celebrat la desena edició del Festival Ull Nu, del 9 al 14 de maig a Andorra la Vella.

El documental *Quines flors es porten a una fosa?*, d'Elena Gilda, és l'obra que es va endur el premi Arxiu Nacional d'Andorra a la preservació de la memòria històrica, dotat amb 1.000 €.

El film és una peça audiovisual a mig camí entre el documental i l'assaig experimental que parteix de qüestionar el relat familiar entorn de la mort de Joaquina Hernández Oliver, la besàvia de Gilda. L'única dada que en tenia l'autora era que havia mort de boja durant la Guerra Civil Espanyola.

A través d'imatges d'arxiu i imatges filmades es fa un recorregut per noms,

dates i silencis fins a portar-los al present, en què aquestes genealogies són comunes en l'imaginari col·lectiu i les històries familiars, deixant la porta

oberta a aquests futurs propers, difícils d'imaginar però fàcils d'entendre.

On és?

Solució: pàg. 10

Novetats bibliogràfiques

ASSOCIACIÓ DE PROFESSIONALS
DE L'ARXIVÍSTICA I LA GESTIÓ DE
DOCUMENTS DE CATALUNYA

Lligall 46. Revista catalana d'arxivística.
2023. *La governança de la dada*

Barcelona, Associació d'Arxivers -
Gestors de Documents de Catalunya,
2021. 207 p.

ARCHIU GENERAU D'ARAN

Centrau de Cledes/Les. Col. Quaderns der
archiu, núm. 1

Archiu Generau d'Aran, 2021. 62 p.

ARCHIU GENERAU D'ARAN

Maurice Gourdon. Col. Quaderns der
archiu, núm. 2

Archiu Generau d'Aran, 2022. 71 p.

CHICA FERNÁNDEZ, PAU

Andorra i la Guerra Civil Espanyola

Andorra la Vella, Ed. Aloma, 2022. 722 p.

CONSELH GENERAU D'ARAN

Josep Sandaran Bacaria. Un aranés en
Barcelona, defensor dera Val d'Aran e
dera sua lengua

Conselh Generau d'Aran, 2022. 205 p.

MANGOT, ANNA (COORDINADORA)

Clixé de Canòlich. Catàleg de l'exposició

Comú de Sant Julià de Lòria, 2023. 86 p.

SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES

37è Cicle de conferències 2021. 100 anys de
la insulina. 100 anys de la coronació de la
Mare de déu de Meritxell

Andorra, Societat Andorrana de Ciències,
2022. 275 p.

Sabíeu què...?

Banyar-se als rius a l'Andorra dels anys quaranta

L'estiu de l'any 1943 Andorra continuava patint les conseqüències de la Segona Guerra Mundial (1939-1945). Els nazis havien arribat el novembre de l'any 1942 a la frontera del Pas de la Casa i el racionament alimentari continuava al país, i va arribar al juliol de 1943 a limitar la compra diària de pa a tan sols 100 grams per persona.

Malgrat tot, la vida al país continuava. I la calor estiuenca començava a fer acte de presència a les valls. Davant l'augment de les temperatures, sembla que no pocs andorrans optaren durant aquelles setmanes d'estiu per refrescar-se a les ribes dels rius.

Els banyadors d'aquella època, però, eren força diferents dels actuals. Va ser a la segona meitat del segle XIX quan apareixen els primers vestits de bany, que solien ser de llana i d'una sola peça tant per a homes com per a dones, si bé elles estaven també obligades a portar mitges i mantenir cobertes tant les espatlles com els genolls. A inicis del segle XX els homes ja podien banyar-se només amb pantalons curts i deixar el tors nu, però les dones continuaven obligades a portar un vestit de bany que a poc a poc començava a descobrir tant les espatlles com els genolls. A partir dels anys trenta es va popularitzar el vestit de bany amb tirants, escot i sobrefaldilla.

Aquests nous vestits de bany per a les dones, que també començaven a arribar a Andorra a la dècada dels

quaranta, no sempre van ser ben vistos i acceptats per altres veïns del país, que consideraven un atemptat contra la moral el seu lluïment en públic, agreujat encara més si s'exhibia en companyia masculina. Com podem veure a la documentació del fons documental de la Casa de la Vall (FCV), després de rebre diverses queixes el Consell General opta l'agost de l'any 1943 per publicar un avís a les parròquies amb el text següent:

"No es podran banyar en llocs públics junts homes i dones. Tant els homes com les dones deuran portar vestits de bany que siguin decents. Pel que pertoca a les dones serà precis que el vestit de bany sigui sense escot i de llarg fins al genoll.

Els infractors seran severament castigats."

No sembla, però, que aquest avís fos complert pels andorrans, ja que el juliol de 1945 i aquesta vegada publicat pels batlles episcopal i francès, es torna a recordar la prohibició del bany públic conjunt a homes i dones i l'obligació de portar "trajo de bany que cobreixi el cos i la major part de les cuixes".

Encara érem lluny de l'aparició del vestit de bany de dos peces, el biquini, molt popular a partir de la dècada dels seixanta, però molt lentament sembla que el vestit de bany anava perdent centímetres de tela en favor de la comoditat i la igualtat entre homes i dones.

Nous fons ingressats

Durant el primer semestre d'enguany hem rebut la transferència de 699-703 caixes de documentació provinents de sis departaments del Govern.

Aquesta documentació, dels anys 2010 al 2023, pertany a:

- Registre de Vehicles
- Afers Socials
- Medicina Legal i Forense

- Passaports i Nacionalitat
- Salut
- Educació

Arxiu en línia

Nous fons a les xarxes

Des de principi d'any hem penjat a l'Arxiu en línia dos fons fotogràfics i un fons audiovisual, de manera que hem ampliat el patrimoni de l'Arxiu Nacional en l'entorn virtual.

Fons fotogràfic de casa Cremat (ACCR)

El volum total del fons és de 462 imatges, majoritàriament negatius de placa de vidre.

Tots els personatges ens eren desconeguts, ja que no teníem cap mena d'informació de les imatges llevat de l'autor, Josep Lluís Molné Salines (Anyós, 1881 - Ètampes, 1967).

Les imatges són principalment retrats fotogràfics fets a l'exterior amb uns mitjans tècnics precaris, però altament resolutius. Els personatges, generalment, són al davant de la façana d'un edifici a l'ombra (majoritàriament a casa Cremat), per evitar llums no controlades, i miren directament a càmera. Hem pogut determinar altres localitzacions, com la façana de l'església d'Ordino, i algunes fotografies es van fer amb una tela de fons a Andorra la Vella.

Aquest any 2023 és quan s'ha decidit posar el fons dins la plataforma web de l'Arxiu en línia. És per aquest motiu que s'han revisat les fitxes descriptives de les imatges i s'ha fet un treball de reconeixement, una tasca llarga i entretinguda en què no sempre

ACCR_0037

s'ha aconseguit un resultat positiu. Tot i alguns entrebancs, però, s'han pogut identificar nous personatges i localitzacions.

Fons fotogràfic Jean Ribière (FJR)

Jean Ribière (1922-1989) començà a treballar com a reporter fotogràfic el 1940. Passada la guerra va crear, junt amb la seva dona, una agència de premsa, Jean et Micheline Ribière; això va fer que tingués reportatges fotogràfics i escrits del Principat.

El fons està compost de 546 negatius (amb suport plàstic) de 35 mm i 6x6 cm datats principalment entre les dècades dels anys 60 i 70 del segle XX.

És un conjunt d'imatges interessant en el qual trobem escenes costumistes i paisatges fotografiats per un turista però des de la mirada d'un reporter gràfic.

FJR_0097

Tele Fira

Mari Carme Grau presenta l'espai de notícies.
1990. GA_ASN_00828

Des del 1986 fins al 1991, Tele Fira va ser l'inici de la televisió del país; una representació de l'Andorra dels anys vuitanta i noranta que reflecteix les inquietuds i l'opinió pública del moment.

Amb el suport del Comú d'Andorra la Vella i per donar cobertura a la fira de la parròquia, l'any 1986 va néixer Tele Fira. De la mà de VTR7, Sovitel

i Antena 7 Televisió, i de producció andorrana, s'emetia cada any durant l'esdeveniment.

La programació era la pròpia de les televisions locals de l'època: informatius, entrevistes, festes populars, esports, gastronomia, promoció turística i comercial, reportatges, documentals, concursos i pel·lícules; un veritable testimoni de l'activitat social, política, econòmica i cultural del moment.

Per a l'Arxiu en línia s'ha fet una primera selecció de 54 documents d'una durada total d'aproximadament 30 hores provinents d'Antena 7 Televisió i que van formar part de la programació de Tele Fira.

Col·laboracions

La transformació digital del Consell General

La gestió documental s'ha convertit en una eina imprescindible per assegurar el bon funcionament d'una institució, des del punt de vista de la seva organització, protegint i conservant els documents com a evidència dels seus actes, i per garantir una institució més oberta, transparent i eficaç.

El Consell General va iniciar durant l'anterior legislatura la implantació de la gestió documental com a eina principal per a la transformació digital, tant en l'àmbit dels procediments interns, en la gestió del document físic, com en els procediments oberts a la ciutadania.

L'aplicació de noves tecnologies ha transformat tots els àmbits de la vida parlamentària: des de la gestió, els espais de treball o els procediments de treball que emprem fins a les formes de comunicar-nos.

Es van analitzar i redissenyar els procediments per fer-los més eficients que en l'àmbit de la gestió documental

física, mitjançant un procés de revisió intern, i així adaptar-los als nous entorns digitals.

La implantació de l'expedient electrònic ha permès documents amb validesa jurídica, usables, amb els quals podem traçar i documentar tota la tramitació parlamentària i administrativa del Consell General al llarg del temps.

Amb aquest nou model de gestió, el Consell General vol aportar millores substancials en referència, entre d'altres, a la disponibilitat, l'accessibilitat, la transparència i la seguretat de la informació gestionada, el temps de tramitació dels procediments i la capacitat de resposta de l'organització, així com en la reducció dels costos ecològics i econòmics relacionats amb la generació de documentació física.

Les eines fonamentals d'aquest procés de transformació són la Seu electrònica, el Portal del conseller i la consellera i Tràmits, que es doten de validesa

jurídica amb l'aprovació per part de la Sindicatura i del Ple del Consell de tres documents marcs: les bases reguladores de l'Administració electrònica, el model de gestió de l'expedient i del document electrònic i la política de gestió del document electrònic.

Seu electrònica

És el lloc web per mitjà del qual la ciutadania, les empreses, etc. poden accedir a la informació i als serveis del Consell amb les mateixes garanties que si ho fessin presencialment.

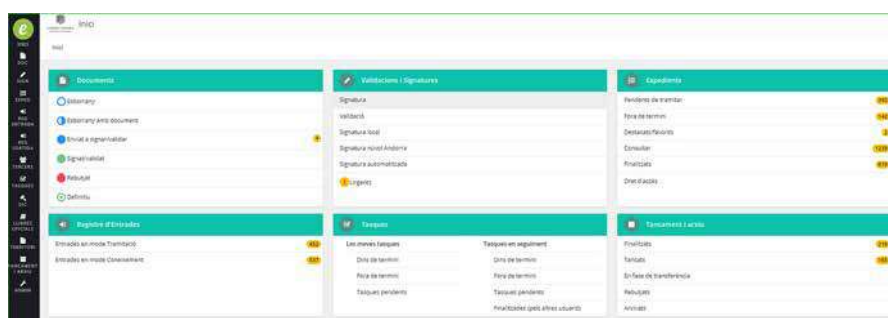
Està dotat d'unes mesures jurídiques i tècniques que garanteixen que els continguts i els serveis que es presten compleixen amb els principis de publicitat oficial, responsabilitat, qualitat, seguretat, accessibilitat, interoperabilitat, identificació i autenticació.

Portal del conseller i la consellera

És l'espai privat que facilita la relació telemàtica dels consellers i conselleres generals amb el Consell General per fer els tràmits electrònics derivats de les seves funcions, per accedir a la informació de les sessions dels òrgans en què participen, per accedir als documents que han de signar electrònicament, per comprovar les notificacions rebudes i per accedir als expedients electrònics de la tramitació parlamentària.

Tràmits

És el lloc des d'on la ciutadania, les empreses proveïdores i altres entitats podran comunicar-se amb el Consell General i fer tots els tràmits que ara es fan de manera presencial, telefònica o per correu electrònic.

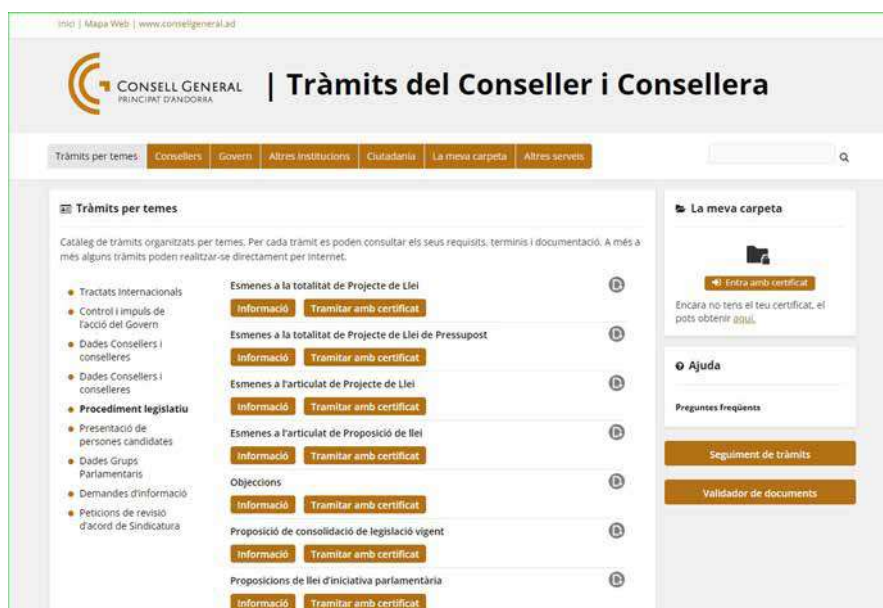

Gestor d'expedients electrònics

L'element vertebrador de les diferents eines és el gestor d'expedients electrònics.

El model de gestió de documents i expedients electrònics definirà els aspectes més rellevants de la gestió documental: cicle de vida, model tecnològic, digitalització, impressió, preservació i accés i seguretat a la informació.

Maria José Espinosa, arxivera del Consell General

Solució de l'apartat "On és?"

Palanca de Sornàs, cal Moliner i la Mola de Sornàs. Al fons part del poble de Sornàs. 1902-1904
CR_0199

Autor: Joaquim de Riba Camarlot